

ชื่อวิทยานิพนธ์ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้กระบวนการ AIC
กรณีศึกษา ตำบลคลองท่อมเหนือ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่

ผู้เขียน นายทีปกร เกิดกล้า

สาขาวิชา สิ่งแวดล้อมศึกษา

ปีการศึกษา 2549

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยใช้กระบวนการ AIC ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่าในพื้นที่ตำบลคลองท่อมเหนือ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ซึ่งมีปัญหาความเสื่อมโทรมของป่า มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ใช้กระบวนการ AIC ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ 2) ศึกษาผลเบื้องต้นจากการที่ชุมชนนำแผนปฏิบัติการที่ได้จากกระบวนการ AIC ไปดำเนินการอนุรักษ์ป่าไม้ 3) ศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อและเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าไม้ กลุ่มเป้าหมายมีจำนวน 50 คน ประกอบด้วยผู้นำของกลุ่มต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการในท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตแบบมีและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ทั้งก่อนและหลังการดำเนินกระบวนการ AIC รวมทั้งการแจกแบบชนิดของพืชในพื้นที่ป่าไม้ในชุมชน

ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการ AIC ซึ่งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ป่า ประกอบด้วย ขั้นตอนหลัก 3 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่าร่วมกันของกลุ่มเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ป่าร่วมกัน และการกำหนดแนวทางการปฏิบัติในรูปแบบของโครงการที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้ การกำหนดกิจกรรมในกระบวนการจะต้องคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจและประสบการณ์ของผู้เข้าร่วมเป็นสำคัญ

โครงการที่ได้จากกระบวนการ AIC ได้แก่ โครงการปลูกพืชผสมผสาน โครงการรวบรวมสมุนไพรเพื่อสุขภาพ และโครงการพัฒนาป่าชุมชนอนุรักษ์ การดำเนินงานของโครงการทำให้เกิดผลด้านกายภาพ ชีวภาพ และสังคมกล่าวคือ ป่ามีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น มีความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น ชุมชนมีความมั่นคงทางอาหารและรายได้เพิ่มขึ้น สมาชิกในชุมชนมีความตระหนักต่อความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และมีการขยายผลโครงการสู่สมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชนอีกด้วย ปัจจัยและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการ ได้แก่

การที่ประชาชนมีความตระหนักต่อความสำคัญของป่า ซ้ำจำกัดในการขยายพื้นที่เพื่อทำกินของชุมชน บทบาทของผู้วิจัย และนโยบายของรัฐในการอนุรักษ์ป่า รวมทั้งการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน ส่วนปัจจัยและเงื่อนไขที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินโครงการได้แก่ การที่ประชาชนบางส่วนยังขาดความตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ และความไม่แน่ชัดในการดำเนินนโยบายอนุรักษ์ป่าไม้ของรัฐ

Thesis Title	Public Participation in Forest Conservation by Using the AIC Process: A Case Study of Tumbon Khlong Thom Nua, Amphoe Khlong Thom, Changwat Krabi
Author	Mr. Teepakorn Kerdkla
Major Program	Environmental Education
Academic Year	2006

ABSTRACT

This action research is based on an AIC process to promote public participation in conserving their forest in Khlong Tom Nua Subdistrict, Khlong Thom District, Krabi Province where forest depletion problems are threatening. The research objectives are :1) to develop an AIC process for promoting public participation in forest conservation, 2) to study the primary outcomes of implementation of action plans derived from the AIC process, 3) to study factors and conditions facilitating and obstructing the implementation. The target group of forty people consists of leaders of formal and informal groups in the communities, formal local leaders and government officials. The qualitative research methods, including participant and non-participant observations and interviews of related people, as well as forest surveys, were employed before and after the AIC process.

The AIC process for promoting public participation in the forest conservation comprises the following three stages: the development of knowledge and understanding, as well as awareness of forest conservation, of the participants; the collaborative identification of approaches for forest conservation; and the design of action plans for forest conservation in accordance with the participants' need. The AIC activities are to be based on the participants' basic knowledge and understanding, together with their experience.

Action plans derived from the AIC process include integrated gardening, collecting herb for health, and developing community conservation forest. The outcomes of the implementation are as follows: 1) increases in forest richness and biodiversity, 2) Increases in food security and incomes of the communities, 3) increase in awareness of the significance of natural resources and environment, 4) extensions of conservation activities to other community members. Factors and

conditions facilitating the implementation are as follows: 1) the community members' awareness of the importance of forest, 2) their constraints in farm land expansion, 3) the researcher's role, 4) the governmental policy in forest conservation. The obstructing factors and conditions include the lack of public awareness among some people of the significance of forest conservation and the lack of clarity and certainty in the state policy of forest conservation.